

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 569.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245217877232/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sextende Aarhundrede

der vil bevare den »sunde Lærdom« og efterhaanden gienføde den »Apostoliske Prædiken.«

Medens den Tydske Bibel var i Arbeide, baade skiød Luther Munkehammen og udgav den første Tydske Psalmehog (1524), og begge Dele havde en saadan Vigtighed for Menneske-Livet i det Hele, at man ikke mindre i Statens end i Kirkens Historie maa dvæle derved.

Hvad nu først Luthers Giftermaal angaaer, da er her slet ikke Spørgsmaalet om hans Bevæggrunde, thi det er kun verdenshistorisk som et frugtbart Exempel, der viiste, han var sikker i sin Sag, og gav Mange Mod til at trodse den indgroede Fordom; thi hverken paastod Luther, det var Præsternes [Præstens] Pligt at gifte sig, heller ikke vilde Nogens Paastand kunde gjøre det dertil, men han erklærede det for en fri Sag, og det var en menneskelig Velfærds-Sag, at det Pavelige Forbud blev afskaffet i hele den Protestantiske Christenhed. Hvorvidt nemlig den ugifte Stand (Enke-Standen i vidtløftig Bemærkelse) kan være helligere end Ægte-Standen, saa man maatte ønske, at alle Bisper og Præster vilde vælge den, det er et reent kirkehistorisk Spørgsmaal, der her saameget mindre kan komme i Betragtning, som Friheden netop er nødvendig til dets levende og gyldige Besvarelse; men at Forbudet, om det end ikke kunde bevises at være uechristeligt, dog var umenneskeligt, det er soleklart, da det gjorde Vold paa Menneske-Hjertet, og stemplede Kvinden som vanhellig netop i sine helligste naturlige Forhold, som Ægtefælle og Moder. Det gruelige Forbud havde derfor ogsaa baade i Tydskland og Norden mødt langvarig Modstand, og vi har Saxos Ord for, at endnu i hans Dage (i Begyndelsen af det Trettende Aarhundrede) vaandede det Danske Hjerte sig tydelig under Jernhaanden. At nu ogsaa Følgen blev, som man burde vente, at man ingenlunde fik kydskere men hjerteløsere Præster, ja, at de, som skulde være Hjertets Talsmænd og Trøstere, blev dets Bødler, det lærde Erfaringen, og om da end ikke de Lutherske Præstegaardes Historie var saa idyllisk, som den i det Hele virkelig er, vilde dog Luther, som sprængte Kirke-Døren for det udelukte Hjerte, ligefuldt fortjene Dets Velsignelse, med en Rosenkrands, som ikke visner.

Ligesom nu¹ Luther ved sit Giftermaal aabnede Kirken for Hjertet, saaledes aabnede han ved sin Kirkesang paa Mo-

¹ 2. Udg. udeløder »nu«.

Det Sættende Aarhundrede

dersmaalet Hjertet for Kirken og beredte Herren Lovsang selv af »de Spædes Munde,« thi det er aabenbart, at hvor Kirken kun jubler paa fremmede Tungemaal, der finder den for det meste Hjertet lukket og lukker selv Barne-Munden. Fra denne kirkehistoriske Side var det ogsaa Luther betragtede Psalmebogen, men Aanden, som var over ham, sørgede derved ikke blot for Hjertets første Fornødenheder, men gjorde den Lutherske Psalmebog til en levende Laurbær-Krands for Reformationens Hovedmand og for de Folkesfærd, som ham fulgte.

Alle Protestanterne fik nemlig vel Kirkesang paa Modersmaalet, men kun Lutheranerne fik »Psalmer, Lovsange og aandelige Viser,« saa de kunde »lege yndelig for Herren i deres Hjerter,« thi Calvinisterne og alle de saakaldte Reformerte nøjedes med en maadelig Oversættelse af Davids-Psalmerne, der usægtelig var mere »skriftmæssig« men ligesaa uapostolisk som aandeløs. Ogsaa dette minder om hvad selv Genferne nu veed at fortælle os, at Luther kun vogtede sig for hvad der stred imod Skriften, medens Zwingel vragede Alt hvad han ikke kunde bevise af Skriften*); men Livs-Grunden saavel hertil som til Luthers deilige »Barnesang om Jesusbarnet,« var dog Aanden, som han havde, og som Medbeholderne, der vilde mestre hvad de skulde efterlignet, fattedes. Derfor blev af alle de nye saakaldte Kirker eller Menigheder kun den Lutherske i Sandhed aandelig og poetisk, hvad, rigtig forstaaet, er Et og det Samme, da upoetisk Aand og aandeløs Poesie, hvoraf den Enes væver i Luften og den Anden pladsker i Vandet, er to Uting, som Menneske-Aanden har intet med at gøre. Med Rette kaldte derfor Luther alle de storagtige Spøgeiser, der korsede sig for alt det naturlige Skønne og Yndige, stundum for alt det Synlige, Buiderbasser eller Skrald-Aander (Rumpelgeister), thi alle ægte og gode Aander, baade i Kirken og udenfor, er virkelig poetiske, ja, Skjaldene er som »Seere« Aandens fødte Præster, saa det er altid en falsk Aandelighed, der fornemt hæver sig over det Legemlige, eller vil sønderrive Baandet mellem det »Udvortes og det Indvortes,« det »Synlige og det Usynlige,« det »Jordiske og det Himmelske,« som jo baade har Skaber tilfælles og sammensmeltet netop ved Aanden i den menneskelige Bevidsthed. I det Syttende Aarhundrede, da Bogstaven, som slaar ihjel, beherskede den

*) D'Aubignys Reformationens-Historie (i den Engelske Oversættelse) II. 386.